HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אבל בלילה אפילו שלשה כותבין ואין עושין דין מאי טעמא דהוו להו עדים [א][א] ואין עד נעשה דיין אמר ליה אין הכי נמי קאמינא: איתמר קנין עד אימתי חוזר רבה אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר [ב]כל זמן שעוסקין באותו ענין אמר רב יוסף כוותי דידי מסתברא דאמר רב יהודה שלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין ואי סלקא דעתך כל זמן שיושבין ליחוש דלמא הדר ביה אמר רב אשי אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא ולרב יוסף מי ניחא וליחוש דלמא הדר ביה אלא מאי אית לך למימר דיסליקו מענינא

אפילו הן שלשה כותבין ואין עושין דין. למחר אפילו לא כתבו אלא אם כן יבואו אחרים ויעידו בפניהם כדאמר בראש השנה [כה:] ראוהו שלשה והן בית דין יושיבו מחבריהם אצל היחיד אחד מהשלשה ויעידו השנים בפניהן ויאמרו השלשה מקודש ופרכינן התם ולוקמו בדוכתייהו וליקדשו ומוקמינן כשראוהו בלילה הלכך הן עצמן אינם יכולין לקדש למחר שהרי בלילה עדים היו ולא דיינין ולמחר אין עד הרואה בדבר נעשה דיין על פי עדות עצמו אלא אם כן יעיד אחר בפניו דהשתא אינו עושה הדין על פי עדות עצמו והלכך אחד מן השלשה שראו החדש כשמושיבין שנים אצלו להיות דיינין ושנים הרואין מעידין בפניהם יכול הוא להיות דיין אע"פ שראוהו בלילה עמהן שהרי ע"פ עדות אחרים שמעידין לפניו הוא דן את הדין ולא על פי ראיית עצמו דאין לנו לפסול דיינין בשביל שראו בדבר כל זמן שלא העידו אלא שהוא עצמו לא ידון את הדין על פי ראיית עצמו דאין עד נעשה דיין וכגון שראה בשעה דאינו יכול להיות דיין אבל אם ביום ראה דבההיא שעתא מצי לדון את הדין דלא תהא שמיעה גדולה מראייה מה לי אם ידון עכשיו מה לי אם ידון למחר. והכא נמי מהאי טעמא משום דהוו להו עדים בראיית הלילה דלא מצי למימר לא תהא שמיעה גדולה מראייה דההיא ראייה לא חשבינן לה כעדות שהועד בפניהן אלא היכא דראו בשעה שיכולין לעשות הדין אבל היכא דראו בשעה שאין יכולין להיות דיינין כגון בלילה ההיא ראייה ראיית עדים היא שרואין בדבר ולא ראיית דיינין היא והלכך ע"פ ראייתן דהיינו כאילו הם עדים אין יכולין הן עצמן להיות דיינים על פי ראיית עצמן דאין עד נעשה דיין. ומיהו ב"ד שהעידו לפניהם עדות בלילה עדות גמורה היא ויכולין לדון למחר ביום אבל ראייה דידהו שרואין בלילה לא חשבינן כאילו הועד לפניהם בלילה דכיון דלא חזו בההיא שעתא לדינא ראייה דידהו אינה כשמיעה ממש ששמעו מפי עדים בלילה אלא הן עצמן נעשו עדים ושוב לא יהו דיינין בעדות עצמן אא"כ יעידו אחרים בפניהם והכי הלכתא וכי הא סוגיא אשכחן בב"ק בפ' החובל (דף צ:) גבי התוקע לחבירו: **ואין עד נעשה דיין.** המעיד על הדבר אין נעשה עוד דיין באותו דבר וגם אם ראה את הדבר ונעשה עד אין נעשה עליה עוד דיין בעדות עצמו אלא אם כן מעידין אחרים בפניו. ונראה בעיני דגזירת הכתוב היא דכתיב [דברים יט] ועמדו שני האנשים וגו' בעדים הכתוב מדבר (שבועות דף ל.) לפני ה' היינו לפני הדיינין אשמועינן קרא דצריך להעיד שנים לפני הדיינין אבל העדים אינן חוזרין ויושבין ודנין: ה"ג **קנין עד אימתי יכול לחזור.** וכ"כ בפירושי רבינו חננאל. ובין מתנת בריא ובין מתנת שכיב מרע במקצת דאית ביה קנין מיירי. וקבעי עד אימתי יכול לחזור בו מקנינו ולבטלו דהא לא גמר ומקני מיד אלא לדעת לקיים לו תנאים שיפרש אחרי כן או אם ירצה לחזור בו מיד שיוכל לחזור דקים להו לרבנן דאדעתא דהכי מקני איניש שיתן לבו אחרי כן וידע אם אפשר לו בקנין זה לעשותו קנין גמור: **כל זמן שיושבין.** דאדעתא דהכי מקני ליה ע"מ שאם לא יחזור בו באותו מעמד אבל אם יחזור בו יבטל: **באותו ענין.** של אותה מתנה: **שלשה שנכנסו כו'.** במתנת שכיב מרע במקצת ובקנין מיירי דאינו יכול לחזור בו: **ליחוש דלמא הדר ביה.** ואמאי קאמר רצו עושין דין דמשמע באותו מעמד אע"פ שעדיין יושבין עושין דין גמור ואמאי הא כיון דיכול לחזור בו ויבטל הדין לא הוי דין: **אמריתה לשמעתא כו'.** נתווכחתי בדבר לפניו והקשיתי לו: (א) **ולרב יוסף מי ניחא כו'.** והכי גרסינן **אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא:**

אבל בלילה אפילו שלשה כותבין ואין עושין דין. דהכא ראייה כמו עדות ואין מקבלין עדות בלילה כדמוכח פרק ראוהו בית דין (ר"ה דף כה: ושם) דקבלת עדות כתחלת דין[א] והיום דראוי לקבלת עדות יכולין לדון על פי ראיית יום דלא תהא שמיעה גדולה מראייה ולא כמו שפירש הקונטרס דאמר קבלו עדות שהעידו לפניהם בלילה דנין למחר ע"פ אותו עדות ואין צריכין לחזור ולהעיד בפניהם ביום ומה שפירש הקונטרס דוקא שנכנסו לבקר[ב] אבל הזמינום להעיד שוב אין יכולין לדון אפילו יעידו אחרים דהוו להו עדים ואין עד נעשה דיין והביא ראיה מפ"ק דמכות (דף ו.) דרבי יוסי סבר נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדות כולן בטלה ולרבי נמי כי אמרי לאסהודי אתינא עדותן בטלה ופסיק רב נחמן דהלכתא כוותיה דרבי וקיימא לן כרב נחמן בדיני והביא דר"ה דמושיבין מחבריהן אצל היחיד איירי שלא הלכו מתחלה ע"מ לראות דא"כ אין שוב היחיד יכול להיות דיין והביא ראיה נמי מתשובת רש"י זצ"ל שהיה מדקדק מכאן שאין צריך לומר אתם עדי דאי אמר להו ליהוי עלי סהדי אמאי רצו עושין דין הא בהדיא שוינהו סהדי ואע"פ שפ"ה שיכול להיות דיין כשראו בלילה כיון שיש עדים מעידים בפניו כשמתכוין להעיד גרע טפי ואין להקשות כי פריך בפ' ראוהו ב"ד (ר"ה דף כה:) מושיבין מחבריהן לוקמו בדוכתייהו וליקדשו דלא תהא שמיעה גדולה מראייה אמאי לא משני כגון שנתכוונו להעיד דאין יכולים להיות דיינין דהא אי נתכוונו לא היה היחיד נעשה דיין ומיהו אין נראה פי' דטעם דאין עד נעשה דיין הוי או משום דהויא עדות שאי אתה יכול להזימה דכיון שהן עצמן עדים ודיינין לא יקבלו הזמה על עצמן[ג] או משום דבעינן ועמדו שני האנשים אלו העדים לפני ה' אלו דיינין אבל העדים עצמן אין חוזרין ויושבין ודנין ומהני טעמי אין לפסול המתכוין להעיד אלא דוקא עד המעיד ומההיא דמכות שהביא אין ראיה דהתם גזירת הכתוב הוא דמקיש ג' לשנים דאפילו הן מאה אם נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ועוד קשה לר"י לפירושו דמדמה אין עד נעשה דיין לנמצא אחד מהן קרוב או פסול א"כ לרבי יוסי דאית ליה דבראייה בעלמא בלא כוונת עדות נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה כמו כן לא יעשה שוב דיין א"כ לית ליה שלא תהא שמיעה גדולה מראייה והשתא בר"ה פריך בפשיטות ולא תהא שמיעה גדולה מראייה ומשמע דליכא מאן דפליג ועוד קשה דרב יהודה אדרב יהודה דרב יהודה פסיק במכות (דף ו.) כרבי יוסי דבראייה בעלמא נעשה עד ואין עד נעשה דיין[ב] וא"ת היכי קאמר רב יהודה רצו עושין דין הלא נעשו עדים אע"פ שלא נתכוונו אלא ודאי אומר ר"י דאין לדמותו ועוד אומר ר"י דהתם נמי בכוונה לחודה שנתכוונו להעיד בשעת ראייה לא היתה עדותן בטלה אלא כשהעידו אח"כ בב"ד דאי לא תימא הכי אין לך גט כשר כשנותנין בפני קרובין או קדושין אם נתכוונו להעיד[ד] והא דקאמר ומה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש אע"פ שאין עדותן בטלה אלא כשמעידין בפני ב"ד מ"מ פעמים שאין האח זה יודע שכבר העיד אחיו ומעיד ומיהו מעיקרא הוה בעי למימר התם דבראייה בעלמא בלא העדאה נפסלין כשנמצא אחד מהם קרוב או פסול מדפריך הרוג יציל[ה] נרבע יציל הורג ורובע יצילו אבל לפי המסקנא דבעי למימר ומסיק רבא אמר קרא יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר דהיינו עדים שהדבר מתקיים על ידיהן אין נפסלין עד שיעידו בבית דין ויקיימו דבר: **ואין עד נעשה דיין.** היינו עד המעיד כדפרישית ודוקא בדאורייתא אבל בדרבנן נעשה דיין כדמוכח בפ"ק דגיטין (דף ה:) ובפ"ב דכתובות (דף כא: ושם) ורבי עקיבא דאמר בהחובל (ב"ק דף צ: ושם) כולן עדים הן ואפילו עד הרואה אין נעשה דיין היינו דוקא בדיני נפשות כדמוכח בפ' ראוהו ב"ד (ר"ה כו.) דמפרש טעמא כיון דחזו דקטל תו לא מצו חזו ליה בזכותיה ואם תאמר[ג] (דבפרק קמא) דמכות (דף יב. ושם) מפרש טעמא אחרינא דקאמר ר' עקיבא מנין לסנהדרין שראו כו' שאין ממיתין אותו עד שיעמוד בב"ד אחר וי"ל דההיא דרשא דמכות עיקר והביא דר"ה (דף כו. ושם) לא קאמר אלא דמההיא טעם לא גמרינן שאר דינים מהתם דדוקא בדיני נפשות אין עד הרואה נעשה דיין משום והצילו העדה:

ניחוש דלמא הדר ביה. קשה לר"י דא"כ כל מתנת שכיב מרע בכולה או מצוה מחמת מיתה ניחוש דלמא הדר ביה וכי תימא הכי נמי וצריך עדים שלא חזר בו עד שמת דהא בסוף פ"ק דב"מ (דף יט:) אמר קמא קמא ובתרא בתרא קני קמא לא קני משמע ואי ליכא בתרא קמא

קני

מסורת הש"ס

א) ר"ה כו. גיטין ה: כתובות כא: ב"ק צ: סנהדרין לד:, ב) נ"א וא"כ, ג) [נ"ל דבפ"ב],

* * *

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה אמריתה וכו' והקשיתי לו הס"ד ואחר כך מ"ה וה"ג אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא ולרב יוסף מי ניחא כו':

* * *

מוסף רש"י

אבל בלילה. שאינו ראוי לדון כותבין ואין עושין דין אפילו למחר, שמתחילתן לא נראו לישב לשם דין (סנהדרין לז:).

* * *

מוסף תוספות

א. ואפי' עברו וקבלו אינו מקובל ואין דנין ע"פ אותה קבלה כתחלת דין. רשב"א.
ב. עיין רשב"א למה כשבאו בלילה פסולין לפרש"י.
ג. [ו]משום כן פסלו עדים הקרובים לדיינים שאם הוזמו לא על פיהם הן נהרגין. רשב"א.
ד. [ו]מעשים בכל יום שמקדשין בפני רחוקים וקרובים ואינם חוששים שמא הקרובים נתכוונו להעיד ותהא אף עדות הכשרים בטלה. ר"ן.
ה. דהא הרוג לא בא לב"ד מן הסתם, ודוחק היא לאוקמה בשעשאו טריפה ובא לב"ד. ריטב"א מכות ו.

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ה מהל' עדות הלכה ח סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ה:
כ ב מיי' פ"ה מהלכות מכירה הלכה י סמג עשין פג טוש"ע ח"מ סי' קכה סעיף ו:

* * *

רבינו גרשום

ביום אבל בלילה אפי' שלשה כותבין. משום עדות: ואין עושין דין. דאין דין נוהג בלילה כדגרסינן בסנהדרין דיני ממונות דנין ביום וגומרין אף בלילה אבל אין מתחילין בלילה דכתיב והיה ביום הנחילו את בניו הא כיצד יום לתחלת דין לילה לגמר דין: מאי טעמא. כשנכנסו בלילה אין עושין דין. משום דהוו עדים ואין עד נעשה דיין: אין ה"נ קאמינא דין נחלות: איתמר קנין. שקני משכיב מרע או מיד אחר אם רצה לחזור מאותו קנין עד אימתי יכול לחזור: רבה אמר כל זמן שיושבין. אע"פ שאין עוסקין באותו ענין: רב יוסף אמר כל זמן שעוסקין באותו ענין אע"פ שאין יושבין: ואי סלקא דעתך כל זמן שיושבין יכול לחזור אם כן אמאי אם רצו עושין דין מיד לאלתר כשצווה ומורידין כל אחד לירושתו וליחוש דלמא הדר ביה אותו שכיב מרע מצואתו עד שהן יושבין א) ודברי שכיב מרע אין צריכין קנין וחשוב כקנין דככתובין וכמסורין דמי כל זמן שקנין חוזר יכול הוא נמי לחזור בו אלא הואיל דכל זמן דעסוקין באותו ענין לא הדר ביה תו לא מצי הדר בי' הואיל דסלקי מההוא ענינא: אלא מאי אית לך למימר. לרב יוסף דמצי למיעבד דין משום דכבר סליק

א) אולי צ"ל ואף שדברי שכ"מ וכו' וככתובין וכמסורין דמו מ"מ כל זמן שקנין חוזר וכו'.